

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 13.

Lýsingaprisur fyri peltreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tirsdag hin 27. mars 1934.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

8. árg.

Opið bræv

til skrivara (Sekretær) „Føroya fiskimannafelag“s og formannin fyri „Føroya reidarafelag“.

Vegna eina grein í »Føroya Social-Demokrat« fyri 20. mars, greinin eitur „Tit ið, forráðu okkum“, loyvi eg mær at krevja av tykkum, at til geva eina klára, greiða og skiljuga frágreiðing av øllum tí, sum varð gjørt og sagt áður semjingin kom í lag og fyri at fáa hana í lag. Serliga biði eg tykkum gjølla hesa og hugsa um seinasta pelti av greinini. —

Her má koma greitt svar, sum ikki dylir yvir nokrum, her má alt fram í dagsins klára ljós. Her má ikki ein domast til heljar og annar prýðast við fjáðrum, hann ikki eigur.

Eg krevji sannheitina fram.
21. mars 1934.

Føroyingur.

Tølini.

Her í blaðnum var nú fyri kortum upptikið eitt upprit av roðu, sum Óli Poulsen úr Gotu hevði hildið á Tvøroyri. Í hesi roðu framsetti Óli Poulsen nokur tøl, sum sýndu, hvussu nógv føroyskir fiskimenn hava mist av tí, at reidarar eru farnir á húsagangin. Hetta er ikki hinni tøl, tí tey nevna peningamangdina í krónum og oyrum, so Óli Poulsen má hava fingið hesi tøl á rettasta stað!

Hesi tøl vóru ógvuliga stór, og øll óttaðust við at síggja tey. Einkind ivandi sjálvsagt vera um, at tey vóru bein, tí eingin maður fór at seta tilfikt upp ultið at vera ivaleysur í, at tað var fullur sannleiki, tølini sögdu. Hesi tøl vóru jú eitt hvast vápn í fiskimannshondum í stríðinum fyri teirra rætti og ímóti reidarunum og teirra samvitskuloysi móti teim monnum, sum nú stóðu við berum hondum, meðan teir sjálfir, hesir reidararnir, høvdu forkomið meir enn teir áttu og høvdu loyvi til at forkoma. Á henda hátt vóru sjálvsagt tølini nýtt, og tey góvu okkum øllum nógv at hugsa um, so ræðulig tey vóru. —

Men so kemur fram ein „Erklæring“ frá stjórnini fyri »Føroya reidarafelag«, har sagt verður, at tølini eru skeiv — ja meiri enn tað, at tey fyri størsta partin eru ósonni! Fiskimennirnir hava fingið sínar pengar frá flest hesum øllum ymsu húsagangsbúgvum!!

Hvussu er nú vorðið? Her standa tveir partar hvør ímóti

øðrum; hvør teirra sigur satt, hvør lýgur? Her má koma skil og greiði á, og sannleikin má koma fram, hvør so við sviðan verður.

Tann, sum má koma fram nú og leggja síni pappír á borðið, er Óli Poulsen. Hann má greiða frá, hvaðani hann hevur tølini, og prógvast má, at tey eru bein. Eru tey prógvaði at vera bein, skal reidarafelagið standa við endan og setast fram í ljósið sum tann, ið hevur kávað út yvir og viljað dult yvir sannleikan og gjørt Óla Poulsen til ein mann, ið fer við lygsmannshöndum. —

Vit eru nú í hesum blaði komnir inn í eitt veiv, sum má greiðast, og ábyrgdin má falla á hann, sum ábyrgdina hevur, hvør hann so er. —

Sjálvt um vit kunna tváa okkara hendur og siga, at vit ikki hava nakra ábyrgd fyri hesum og øðrum tilíkkum, so lóður blaðið undir, um nakað stendur í tí, sum ikki kann prógvast, og vit vilja biðja um, at menn, sum meina at arbeiða fyri socialum framburði, altíð nýta blonk vápn.

Arbeiði fyri socialismi er ikki ein ansvarsleys agitasjón við øllum teim „for Haanden værende Midler“, men tað er ein sakligur kampur fram ímóti tí máli at gera okkara fólk til hugsandi, mentaði menniskju, sum stríðast fyri teirra rætti. Men tað skal vera eitt stríð, hvat báðir partar standa sum menn yvir fyri hvørjum øðrum, menn ið hava hvønn annars væl fyri eyga, og ikki óðsligir herskandi veldisherrar móti uppostum trælum. —

Í spurninginum, her liggur fyri, má vera reint borið.

Her má eisini vera klárt, hvørjir pengar talan er um. Her má koma fram, um tað meinast við teir pengar, fiskararnir áttu fyri seinasta ár, áður reidararnir fóru á húsagangin, ella tað er pengar sum hesir fiskarar hava latið staðið inni í teim ymsu handlum, hvat vanligt hevur verið her í Føroyum — mangun til stóran skaða fyri teir, sum hava latið seg lokkað av lyftum um stórar procentir. Tað sigst av monnum, at mangir reidarar — tá fiskararnir hava spurt, um teir nú tora at vága at lata pengarnar standa — høgt og heilagt hava givið teim sitt orð til váttan fyri, at eingin vandi er — og brátt aftaná eru farnir á húsagangin.

Ein tilíkur atburður er samvitskuleysur, sjálvsagt, men her er tað at siga, at Føroyingar máttu verið so illa royndir av

hesum: at seta pengar inn í handlar, at ein ikki kann eymka teir, um tað gongur galið. Nakað annað er, at teir ikki fáa teir pengar, teir eiga fyri teirra arbeiði — og tað er — ella má vera — hetta talan er um her.

Her má so nú fáast greiði á, og vit vóna, at so verður bæði skjótt og brátt: at Ó. Poulsen ella tann maður, hann hevur fingið tølini frá, prógvar, at tey eru sonn og ikki kunnu víkast.

Ellisrentulógin.

Um hesa lóg hevur nógv verið skrivað, og henda lóg er vorðin eitt sorgarbarnt her hjá okkum.

Fyri tað fyrsta er hon út av lagi óhóskandi, tí styrkurin — rentan — er so lítil, at hann hvorki er at liva ella doyggja av, men hetta hava teir menn, sum fólk okkara hevur valt inn á ting, logting og ríkisdag, alla ábyrgdina fyri, og iðgjøgnum sína akvøðgeving, fólkid sjálvt, so tey hava onga orsök nú at gremja seg.

Fyri tað annað standa okkara kommunur nú og vita hvorki út ella inn, hvat tær skulu gera, tí tær er so illa fyrkomnar, at tær ikki hava ráð til at lata henda styrk, so lítil hann er. Hvussu hevði so verið vorðið, um okkara lóg setti ellisstyrkin eins hogan og danska lógin settur? — Ja, her er ikki væl vorðið.

Okkara lóg setur aldurin lægri enn hin danska ger, við tað at hon hevur 65 ár sum lægsta aldur, meðan okkara hevur 60. Tá fólk nú her hjá okkum søkja um ellisrentu, tá tey eru 60 ár, vænta tey sær, at tá tey koma upp á 65 og 70 ár, so veksur ellisrentan við árunum. Men hetta er ein misfatan av lógin, tí eftir henni fáa tey ikki hægri rentu ultið tey biðja við at søkja til tey eru 65 ella 70. Hetta sigur lógin so skiliga sum ein lóg er ment at vera skilg.

Eitt er, hvat ein lóg sigur, eitt annað er, um her einki er at finnst at. Hesum viðvíkjandi, sum omanfyri stendur, er at siga, at hin danska lógin netupp sigur, at vil ein hava hin stóra, ellisstyrkin, má ein biðja við at søkja til hann er yvir 65 (har er 65 ár lægsti aldur), so hetta er ikki nakað sum er serstakt fyri okkara lóg.

At okkara tingmenn her hava skapt ein krypil av eini lóg, er so ofta sagt, at ikki nýtiast at siga tað upp aftur, og teir ganga enn tá so langt, at teir royna at forða Havnini at fáa eina frægarí hóskandi lóg! Men hvat skuldu teir gjørt við eina lóg,

sum setti ellisrentuna dupult so hoga ella hægri, soleiðis sum niðri í Danmark? Mundu teir fingið tókk fyri tað?

Gaman er í at dika á herðarnar á hesum tingmonnum, og mangan hava teir syndað so svárliga, at teir hava tað forsýlda; men teir bógva í smáum kommunum, og teir vilja neyðugt hava húðina fletta av kroppinum, um teir leggja teirra ymsu kommunur undir ov stórar byrður — og tað fáa teir, um teir gera tilfikt!

Okkara lóg er ikki góð, langt frá, men her eru so mong viðurskifti at laka við, so ringt er mangan at doma; okkara tíð við sínum peningaloysi og ringu lívilkundum ger tað ikki lætt at gjøgnumföra tilíkar lógir, sum muna nakað.

Hin føroyski fólkatingsmaðurin

Hevur í radio svarað uppá ymsar spurningar viðvíkjandi føroyskan fiskiskap, sum vóru givnir honum.

Hetta, at Samuelsen talar í radio, sýnir okkum ta stóru „interessu“, sum vaknað er har niðri fyri Føroyum, og sum t. d. ger, at Føroyingar kunnu vænta at fáa eina havn afturat at leita sær skjól í. Hvar er ikki avgjørt enn — vit fáa sogar tvær at velja ímillum, men eitt ella annað mik ella sat var tað tær itu. —

Ja, interessan er tibetur stór nú — men Samuelsen mátti til finnst at, at Danmark so at siga ikki keypur eitt sindur av tí einasta, vit eiga at selja nokrum: verðins besta klipfisk — hann fer allur til Spanien og Italien, haðani vit ikki keypa fyri eitt oyra, frároknað salt(?), meðan vit keypa fyri mangar milliónir frá Danmark. —

Rundan um her í Føroyum sátu fólk og lurtadu, men tey flestu kendu seg eitt sindur snopin, tí tey fingið jú ikki annað at hoyra enn tað, vit øll somul vistu frammanundan; men fyri tey har niðri í Danmark kundi tað hava nakað virði. —

Men nakað heilt annað fyri tey — og fyri okkum á ein vissan hátt eisini(!) — var at hoyra fyrilesturinn um Gronland, sum kom aftaná, og um alt har verður gjørt!

Tað var eisini forvitnisligt fyri teir at hoyra føroyskt mál — føroyska farvæl-heilsu. So fingi vit tó eitt „føroyskt radiokvalde“ eina ferð.

Rita Stangsæbe kan bruges til alt — bor bruges af alle —.

Útkomið er:

Lóg (Anordning) fyri Føroyar viðvíkjandi forgift og onnur tilíks skaðilig evni.

Kunngerding fyri Føroyar viðvíkjandi solu av forgift og øðrum tilíkkum skaðiligum evnum.

Kunngerding fyri Føroyar viðvíkjandi goymslu og solu til „tek-niska“ nýtslu av tilíkkum evnum.

Skuldi ynskið komið um tað, vilja vit lata hesa lóg og hesar kunngerdingar prenta í blaðnum, tó tær eru nakað rúgvusmiklar.

Skattur og skattaprocentir.

Í »Føroya Social-demokrat« stóð stutt síðani ein pinkulitil grein, har samanlíknadur var skatturin, sum arbeiðsmenn á Tvøroyri bera og arbeiðsmenn á Havn, og stóð har, at arbeiðarin á Tvøroyri, har skattaprocentin er yvir 18, hava minni skatt enn teir í Havn, har procentin ikki er meir enn 8 — og gjøgnum hesa lítlu grein gekk líka sum ein háðandi smilkan.

Eg vildi nú fegin fingið loyvi at spurt, hvussu hetta her til, tí her má vera nakað galið, hvat tað nú er. Tað almenna, arbeiðandi fólkid her er ikki sett høgt í skatt — nógv lægri enn úti á bygd — og sjáldan verður klagd. — Hvussu syndarligt má tá standa til á Tvøroyri við inntøkum, tá tað almenna, arbeiðandi fólkid har hevur minni skatt, tó at procentin er meir enn dupult so høg sum í Havn. — Her eru nógv, sum eru ment at bera hogan skatt, og á tann hátt kann procentin verða lág, so tey nógvu, sum eru lítið ment, kunnu setast lág.

Sjálvsagt kann procentin setast høgt, og inntøkurnar setast høgt hjá teim vælhavanda, meðan inntøkurnar samstundis verða settar so lágt hjá hinum, at tað nestan ger tað sama, um procentin er 8 ella 18. —

At sóknarstýrið á Tvøroyri hevur gjørt hetta, er møguligt, og tað sýnir okkum, at tað her er á rættum veg: leggja byrðurnar á tey, sum væl orka at bera tær, og hetta um tær hjá teim, sum nógv nógvur byrður hava frammanundan og tí lítið eru ment. — Hetta er góð social hugsan.

Her hevur talan verið um tann álitnada kommunuskattin; men eitt er, sum kanska ger, at henda samanlíkningin er gjord og sær so undarlig út, og tað er, at her í Havn hava vit nakað, sum eitur bygningsskatt. Hesin skattur, sum er hopleysur og sum hevur verið átaladur ferð eftir ferð, men tó enn stendur við makt, ger skattin hjá smámanninum heilt óblógvan — men hann hevur líknings-nevndin einki at gera við, hon stendur ikki til svars fyri hon-